

tema | SALMONELLA DUBLIN

Grebet strammes om de sidste salmonellabesætninger

Ny bekendtgørelse fra årsskiftet: Regionaliseringen ophæves, og alle niveau 2-besætninger kommer under offentligt tilsyn. Særligt smittefarlige besætninger pålægges gebyrbelagt kontrol.

Fra årsskiftet iværksættes nye målrettede tiltag overfor besætningerne i salmonellaniveau 2 samtidig med, at beskyttelsen af niveau 1-besætningerne øges. Målet er endeligt at have udryddet Salmonella Dublin i kvægproduktionen i 2020. Tiltagene er beskrevet i en ny salmonellabekendtgørelse, som er planlagt til at træde i kraft 1. januar 2018. Bekendtgørelsen er i øjeblikket i høring. De væsentligste tiltag omfatter ophævelse af regionaliseringen og offentligt tilsyn af alle niveau 2-besætninger, blodprøvning i visse niveau 1-besætninger og gebyrbelagte kontrolbesøg af Fødevarestyrelsen.

Regionaliseringen ophæves

I øjeblikket er landet inddelt i en høj- og lavprævalent zone med hhv. høj og lav smitterisiko. Fra 1. januar 2018 ophæves disse zoner. Ophævelsen sker, ifølge dyrlæge Betina Twistholm, SEGES, fordi zoneopdelingen på nuværende tidspunkt giver flere ulemper end fordele.

"Ordningen har ikke nogen betydelig effekt i forhold til at nedbringe forekomsten af salmonella. Den giver samtidig landmændene en del logistiske udfordringer og er dyr og bøvlet at administrere. For at sikre en fortsat beskyttelse af niveau 1-besætningerne vil de regler, der har været gældende for niveau 2-besætninger i lavprævalente områder komme til at gælde i hele landet. Dvs. alle niveau 2-besætninger – uanset geografisk placering

– kommer under offentligt tilsyn. Dog ikke med særlagtning af besættigens dyr – endnu. Det indebærer bl.a., at disse besætninger ikke må sælge dyr til levebrug i Danmark – heller ikke tyrekalve til opfødning. Eksport er mulig. Til gengæld betyder ophævelsen, at man frit kan flytte kvæg mellem niveau 1 ejendomme i hele landet, hvor det ikke tidligere var muligt at flytte kvæg fra højprævalent til lavprævalent område uden dispensation. Flere bedrifter kan dermed handle indbyrdes, da kvæg fra niveau 1-ejendomme vil kunne sælges i hele landet. Malkekvægsbesætninger, som i dag er placeret i et lavprævalent område, vil fremadrettet skulle tage blodprøver i forbindelse med dyrskuer o.lign.

"De regler, der har været gældende for niveau 2-besætninger i lavprævalente områder, kommer til at gælde i hele landet"

Blodprøvning i visse niveau 1-besætninger

Der indføres en længerevarende opfølgning i de niveau 1-besætninger, der lige er skiftet fra niveau 2 til niveau 1. Formålet med dette tiltag er ifølge Betina Twistholm, at sikre, at de besætninger, der går fra smittet til frie, også sandsynligvis er smittefri.

"Med blodprøvningerne øges muligheden for at finde såkaldt 'falsk negative' besætninger, der kan udgøre en smitterisiko for niveau 1-besætningerne," forklarer hun og tilføjer, at det forhåbentligt også fastholder fokus på smittebeskyttelsesrutinerne også efter, at besætningerne er kommet i niveau 1. Helt konkret vil besætninger, det første år efter at de er skiftet fra niveau 2 til niveau 1, skulle fortsætte med kvartalsprøver – dvs. blod-

prøver af otte kalve fire gange årligt. Ønsker man at sælge dyr til levebrug, skal man fortsætte med kvartalsprøver i to år.

Gebyrbelagt kontrol

De mælkeleverende ejendomme, der betragtes som særligt smittefarlige, pålægges et tvungent kontrolbesøg af Fødevarestyrelsen. Det drejer sig om besætninger, der har været i niveau 2 og 3 i mere end to år, og hvor flere end 15 pct. af kvartalsprøverne, udtaget indenfor de seneste seks måneder, er positive. Ved besøget vil besættigens handlingsplan bl.a. blive gennemgået, og der vil blive fulgt op på, om den efterleves. Besættigsejeren skal selv betale for besøget. Prisen for et kontrolbesøg fra Fødevarestyrelsen koster p.t. 561 kr. i grundgebyr og herefter 772 kr. pr. påbegyndt kvarter. Et kontrolbesøg forventes i gennemsnit at tage 3,5 time. Dermed kommer et kontrolbesøg i gennemsnit til at koste ca. 11.400 kr.

Generelt vil kravene til udarbejdelsen af handlingsplanen for alle besætninger i niveau 2 blive skærpet.

Tvungen ekspertrådgivning på vej

Senere vil niveau 2-besætninger kunne blive pålagt at indhente ekspertrådgivning. Dette tiltag er ikke med i den kommende bekendtgørelse, men vil blive indført på lidt længere sigt. Det indebærer, at hvis man ikke lykkes med sin handlingsplan i samarbejde med besættigensdyrlægen, kan man blive pålagt at indhente ekspertrådgivning udefra – for egen regning.

Fra 1. januar 2020 vil det offentlige tilsyn i niveau 2-besætninger også indebære, at dyr til slagtning fra besætningerne skal særlagtes.

Mælkeproducent: Vi skal turde stille krav

De besætninger, der ikke gør nok, udsætter fællesskabet for en enorm risiko.

Mælkeproducent Preben Vingborg bakker op om den nye bekendtgørelse.

"Det handler jo om, hvor vi lægger udgiften. Om det er hos dem, der har smitten, eller dem, der risikerer at få den. Hvis ham med den smittede besætning ikke tager ansvar, og vi ikke lægger omkostningen på ham, er det jo de usmittede, der risikerer at få den. Hvorfor skal vi løbe den risiko?," lyder det fra Preben Vingborg, som fuldt ud anerkender, at mange smittede besætninger gør en stor indsats.

"Det er jo også for at beskytte dem, at vi gør det her. De besætninger, der ikke gør nok, udsætter jo fællesskabet for en enorm stor risiko," forklarer han. Og stod det til ham, skulle der strammes endnu hårdere op.

"Vi skal som erhverv turde stille krav til fællesskabet. Vi skal turde handle på, at det ikke er ok, at der er nogen, der har haft salmonella i lang tid, og som ikke rykker. Og for at komme i mål må vi jo tænke på, hvad der motiverer de sidste besætninger, der ikke gør en indsats. Det er jo ikke fordi, vi ikke har oplyst om, hvad der skal til, og der er tilbudt masser af hjælp. Så måske skal vi på et tidspunkt som erhverv nå til den erkendelse, at det eneste, der motiverer dem, er et yderligere øget økonomisk pres," lyder det fra Preben Vingborg.

Har selv haft salmonella

Preben Vingborg ved, hvad han taler om. Han har

Preben Vingborg har selv saneret sin besætning med 600 jerseykøer fri for salmonella. Foto: SEGES

selv haft salmonella i sin besætning med 600 jerseykøer – og saneret den fri.

"Vi fulgte den rådgivning, vi fik, og kom ud af det. Det tog os 4-5 år med en vedholdende og konstant indsats. Og vi er jo ikke færdige. Vi bliver ved med at følge op og tester alle dyrene en gang årligt. Vi tør ikke andet," forklarer Preben Vingborg.

Ifølge SEGES' beregninger koster salmonella i besætningen 1.500 kr. pr. ko det første år og 1.000 kr. pr. ko det efterfølgende år pga. syge dyr, lavere ydelse, dødfødte kalve m.m.

"For os kostede det endnu mere," slutter Preben Vingborg.

/KIRSTEN MARSTAL

Formand for L&F, Kvæg får selv stramningerne at mærke

Få dage før årets Grovfoderekskursion løb af stabelen, måtte den ene af værterne melde fra. Det var formand for L&F, Kvægs sektorbestyrelse, Christian Lund, som havde fået konstateret Salmonella Dublin i besætningen.

"Det var da frygteligt frustrerende at få at vide, men der er jo ikke andet at gøre end at tage fat. Alt andet er for dyrt for den enkeltes produktion og for fællesskabet. Det dur jo ikke at udgøre en smitterisiko for andre. Vi skal bare af med det her. Og for at få alle med og nå i mål er den eneste vej at stramme kravene," lyder det fra Christian Lund.

/KIRSTEN MARSTAL

Det går den rigtige vej

Antallet af smittede besætninger faldt hele 2017.

Kurven for antallet af smittede besætninger er vendt. For et år siden gik det den forkerte vej, men i hele 2017 har der været et jævnt fald. Samtidig har den stigning i antal tilfælde, som vi plejer at se i efteråret, ikke kunnet observeres i år. Status p.t. er derfor, at 93 pct. af de mælkeleverende besætninger er frie. Det svarer til, at 213 besætninger er i niveau 2. For de ikke mælkeleverende er det 98 pct. Ser man imidlertid udelukkende på slagtekalveproducenterne i denne kategori, er 89 pct. frie og altså 11 pct. i niveau 2, svarende til 302 besætninger. Her er der ligeledes sket et fald i forhold til samme tid sidste år, hvor tallet for niveau 2-besætninger var 13 pct.

/KIRSTEN MARSTAL

Sektordirektør Gitte Grønbæk:

Stramninger er en nødvendighed

Stramningerne er nødvendige for at vi kan nå i mål, mener L&F, Kvægs sektordirektør, der samtidig glæder sig over den opbakning til bekendtgørelsen, hun har oplevet på dialogmøderne.

"Stramningerne i den nye bekendtgørelse er en naturlig konsekvens af, at vi har været i gang med salmonellasanereringen i mange år. De er helt nødvendige, for at vi kan komme i mål." Sådan lyder vurderingen fra sektordirektør i Landbrug & Fødevarer, Kvæg Gitte Grønbæk. Samtidig lægger hun ikke skjul på, at hun synes, at kvægbrugerne har leveret en fantastisk indsats indtil nu, hvor 93 pct. af de mælkeleverende og 98 pct. af de ikke mælkeleverende er i niveau 1.

"De resultater – tilsammen med, at antallet af humane tilfælde af Salmonella Dublin ligger meget lavt, taler jo for sig selv. Men det er bare ikke nok, fordi der jo netop er tale om en sygdom, der ikke kun går ud over dyrene og produktionen,

men også en sygdom, der kan smitte mennesker," mener Gitte Grønbæk. Hun glæder sig derfor også over den opbakning fra kvægbrugerne til de nye stramninger, som hun har oplevet på den seneste tids dialogmøder rundt i landet.

"Og heldigvis kan vi jo også se, at det kan lade sig gøre at sanere sig fri ved hjælp af en vedholdende og systematisk indsats. Derfor er jeg heller ikke i tvivl om, at vi nok skal nå i mål," forklarer hun.

Sektordirektøren understreger samtidig, at kvægbrugerne generelt godt kan blive meget bedre til intern smittebeskyttelse ude i besætningerne.

"Det handler om et evigt fokus på, hvordan man flytter sig selv, dyrene og redskaber – alt det, som kan flytte gødning," slutter hun.

/KIRSTEN MARSTAL

L&F, Kvægs bestyrelse har foretaget et udredningsarbejde omkring kobbersulfat og konkluderer, at det ikke er realistisk at få godkendt kobbersulfat i ren form til brug i klovbade. Foto: DeLaval

Brug kun godkendte produkter i klovbade

L&F, Kvæg konkluderer, at det ikke er realistisk at få godkendt kobbersulfat i ren form til brug i klovbade. Brug i stedet godkendte produkter med kobbersulfat som hjælpestof.

Traditionelt har kobbersulfat (blåsten) været anvendt i sine rene form i klovbade. Men kobbersulfat i sin rene form har siden 1. september 2006 ikke været lovligt at bruge i klovbade. Der har imidlertid været et ønske om at få kobbersulfat til klovbade godkendt igen. Landbrug & Fødevarer, Kvægs bestyrelse har derfor foretaget et udredningsarbejde omkring brug af kobbersulfat.

Minimal chance for godkendelse

I den forbindelse har SEGES fået oplyst af Miljøstyrelsen, at en EU godkendelsesproces vil tage minimum tre år og flere ressourcekrævende studier. Ifølge Miljøstyrelsen vil et stof kun blive godkendt, hvis der foreligger utvetydig dokumentation fra akkrediterede laboratorier, der viser, at stoffet ikke kan skade hverken miljø eller mennesker, og at stoffet har en entydig dokumenteret effekt.

Dertil kommer, at der generelt er en meget

kritisk holdning til at få godkendt tungmetaller, herunder kobbersulfat pga. hensyn til miljøet. De danske mejerier overvejer derfor på sigt at udfase disse fra mælkeproduktionen.

"At bruge tungmetaller i fødevarerproduktion er ikke vejen frem. Derudover er det noget, markedet kan reagere negativt på," siger Steen Nørgaard Madsen, formand i Mejeriforeningen. Derfor konkluderer L&F, Kvæg, at det ikke er realistisk at få kobbersulfat godkendt til brug i klovbade.

Lovlige produkter med kobbersulfat

Der er forskellige godkendte produkter på markedet, som indeholder kobbersulfat. Disse produkter er lovlige, fordi kobbersulfatindholdet er opført som et hjælpestof og ikke som det aktive stof.

"Jeg opfordrer til, at man anvender godkendte produkter på markedet, hvis man ønsker at anvende kobbersulfat i klovbade," lyder det fra formand for L&F, Kvæg, Christian Lund.

Brug ikke formalin til klovbade

Formalin har været brugt til klovbade i forbindelse med behandling af digital dermatitis, men forma-

lin er kræftfremkaldende og kan give allergiske reaktioner. Hos køer, der har gået i formalin-klovbade, indeholder hornvævet formalin, og flere klovbeskærere har oplevet allergiske reaktioner, når hornvæg hvirvles op under beskæring. Ifølge Kaj Andersen, som er formand for Dansk Klovbeskærer Forening, fraråder foreningen, at medlemmerne besøger besætninger, der har anvendt formalin i klovbade. "Hvorfor sætte helbredet på spil, når der findes gode alternativer," siger han.

SEGES opfordrer alle kvægproducenter til at stoppe brugen af formalin, som er underlagt substitutionsprincippet, hvilket betyder, at det kun lovligt kan anvendes, hvis der ikke findes alternativer.

/JAAP BOES

SEGES' anbefalinger til bekæmpelse af digital dermatitis

Når det handler om at komme digital dermatitis til livs, anbefaler SEGES forebyggende hygiejnetiltag – bl.a. klovvask samt rettidig behandling.

Ifølge dyrlæge Pia Nielsen er den faglige anbefaling fra SEGES for forebyggelse og behandling af digital dermatitis fortsat:

- Effektiv intern og ekstern smittebeskyttelse
- Tidlig identifikation af smittede køer og rettidig behandling med salicylsyreforbindinger
- Rene klove og generel god hygiejne på gangarealer og i båse
- Registrere fund, sæt mål for klovsundheden og følg op.

Dokumenteret effekt af klovvask

Klovvask med vand og sæbe har vist en god effekt på digital dermatitis i en stor undersøgelse fra Aarhus Universitet.

"Undersøgelsen viste, at chancen for at et tilfælde af digital dermatitis forsvandt, var 41 pct. højere, når klovene blev vasket med vand og sæbe to gange dagligt," siger seniorforsker Peter Thomsen, Foulum, der har stået for undersøgelsen.

Klovvask kan måske virke som en uoverskuelig opgave, men det kan lade sig gøre med overblik og systematik – også i besætninger med flere hundrede malkekøer. Dermed kan klovvask være med til at komme problemer med digital dermatitis til livs.

Systematik

Mælkeproducent Thomas Grossen Nielsen, Ejstrupholm, er en af de mange landmænd, der har haft problemer med digital dermatitis, men som har fået has på problemet.

"Der er ikke meget hokus pokus i, hvad der skal til," siger han. "I princippet er det kun tre ting – systematik, systematik, systematik."

/JAAP BOES

REGLER FOR MÆLKELEVERENDE BEDRIFTER

De danske mejerier har, som følge af forbrugerkrav, indført regler, som landmanden skal overholde, for at mejerierne fortsat vil afhente mælken:

- Ingen klovvask under malkning
- Ingen ulovlige klovbademidler (fx ingen brug af kobbersulfat i ren form)
- Ingen klovbademidler indeholdende kvaternære ammoniumforbindelser (QAC)

REGLER FOR ØKOLOGISKE BEDRIFTER

Klovplejemidler, som er lovlige at anvende i konventionelle besætninger, kan ligeledes anvendes på økologiske bedrifter, hvis der er konstateret problemer med klovlidelser i besætningen. Det skal ikke diagnosticeres af dyrlægen før behandling. Det vil sige, at de økologiske landmænd kan bruge de samme klovmidler som de konventionelle forudsat, at der ikke er antibiotika i midlet. På økologiske bedrifter er det forbudt at lede opløsningen fra klovbade ud i gyllen – det skal bortskaffes som farligt affald.

Noget uønsket strøm kan fjernes – andet kan ikke

Gener på grund af 'uønsket strøm' er velkendt. Der er tre forskellige årsager til problemet, nogle kan afhjælpes – andre ikke.

Malkekøer er meget følsomme over for selv meget små elektriske spændinger. Det opleves konkret ved, at dyrene fx ikke vil drikke af bestemte vandkar, ikke vil gå ind i malkestalden, ikke lægger mælk ned eller umotiveret undgår bestemte områder af stalden og klumper sig sammen i stedet for at fordele sig på hele arealet.

Uønsket strøm kan deles op i tre kategorier: Krybestrøm, galvanisk strøm og vagabonderende strøm.

Krybestrøm i inventar

Krybestrøm er strøm, der løber i inventar, vandkar og andre metaldele som følge af en overgang i det elektriske system. Det kan være en montagefejl, overgang i et relæ, motor eller lignende. Det er normalt noget, man kan måle sig frem til og eliminere. Når kilden til krybestrømmen er fundet kan der iværksættes forskellige løsningstiltag. Det kan fx være at etablere manglende potentialudligning, adskille elektriske installationer, udskifte frekvensomformere mv.

Fugt kan skabe galvanisk strøm

Galvanisk strøm kommer fra den potentialudligning, man rent lovmæssigt skal udføre i alle bygninger. Potentialudligning er en sammenbinding af alle metaldele i en bygning, der føres ud til en fælles jording. Dette gøres af hensyn til sikkerheden og beskyttelse af mennesker og dyr mod en pludselig opstået spændingsforskel på grund af en fejlstrøm i det elektriske system. Potentialudligning skal i den sammenhæng ses på linje med anlæggets HFI-relæ.

Galvanisk strøm kan opstå, når to forskellige metaller forbindes og kendes nok bedst fra tæring på VVS installationer, hvor rørføringer med forskellige metaller fx kobber og galvaniserede jernrør giver anledning til tæring. Galvanisk strøm kan forekomme, når der er en forskel i metallernes spændingsrækkefølge og kraftig påvirkning fra nærmiljøet fx inventarstolper, der står i gødning eller vådt sand. Inventarstolper, der står i et vådt og aggressivt miljø, vil komme til at stå lavere i spændingsrækkefølgen end tilsvarende stolper, der står tørt. Her vil der kunne genereres en svag elektrisk strøm i inventaret, der kan føre til galvanisk tæring på de inventardele, der står mest udsat. Galvanisk tæring ses typisk på stolper i dybstrøelse og sengebåse med sandkummer.

Eftersom potentialudligning er et lovkrav og som sådan ikke kan udelades ved byggeri af nye stalde, må vi kigge efter løsninger, der beskytter

Galvanisk strøm kan tære hårdt på inventaret (tv.). Det kan derfor være nødvendigt med beskyttende krympeplast eller anden overfladebehandling for at beskytte stolperne. Foto SEGES.

inventaret i staldene mod de negative påvirkninger, galvanisk strøm kan forårsage. Den enkleste løsning er, at vi foretager en coating af alle inventarstolper fx med krympeplast eller en anden overfladebehandling af stolperne i overgangen til betonen.

Overskydende strøm fra el-nettet

Vagabonderende strøm er udefrakommende spændingsforskelle, der kan påvirke dyrenes adfærd i stalden. Vagabonderende strøm kan være et periodisk fænomen, der fx opstår, når der er overskud af produceret strøm på nettet. Når det er tilfældet ledes den overskydende strøm ned i jorden og forsvinder. Men hvis der er forholdsvis kort afstand mellem to transformeranlæg, kan den del af den overskydende strøm med en lav spænding bevæge sig i jorden mellem de to stationer. Og ligger der så en stald imellem de to transformeranlæg, vil dyrene i perioder kunne mærke den øgede spænding i områder af stalden. Det kan så udmønte sig i, at dyrene i perioder klumper sig sammen i et bestemt område af stalden.

Hos SEGES sidder vi med i en arbejdsgruppe nedsat af EnergiNet, der arbejder med vagabonderende strøm, der er et stigende problem rundt omkring i landet. Indtil nu har det dog været meget vanskeligt at finde egentlige løsninger på problemet, der på den enkelte bedrift kan være årsag til stor nedgang i produktionen og psykisk belastende for familie og ansatte på gården.

/HELGE KROMANN

Vores Mælk
- en ren fornøjelse

Find besætningens dødelighedstal på Landbrugsindberetning.dk

Ligger din besætningsdødelighed i rødt, gult eller grønt felt? Find ud af det på Landbrugsindberetning.dk.

2. november blev det muligt for den enkelte landmand at se dødelighedstal for sin egen besætning på Fødevarestyrelsens side Landbrugsindberetning.dk. Siden juni 2016 har der været fastsat grænseværdier for dødelighed for køer og kalve på hhv. 14 pct. og 20 pct. pr. år. På siden holdes den aktuelle dødelighed i besætningen op imod grænseværdien, og der vises grøn, gul eller rød farve afhængig af, om dødeligheden er under, tæt på eller overskrider grænseværdien. Fødevarestyrelsen kan anvende dataene om dødelighed til at prioritere deres kontrol, men dødelighedstallene bliver ikke anvendt til nedrykning i rådgivningskategori. Du finder tallene under blokken om sundhedsrådgivning. Log på med dit CVR-/CPR-nummer og din adgangskode eller benyt NemLog-in.

/PETER RAUNDAL